

บทที่ 19

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจเชิงบารมีวิสัย

1. ความทั่วไปเกี่ยวกับแคริสม่า

ในเอกสารหรือการวิจัยวิจารณ์ทางสังคมมีการกล่าวถึงศัพท์ **charisma** (แคริสม่า) อยู่บ่อย ๆ ศัพท์นี้นักวิชาการเยอรมันผู้หนึ่ง คือ แมกซ์ เวเบอร์ (ค.ศ. 1864 - 1920) เป็นผู้บัญญัติขึ้นเพื่อให้มีความหมายทางสังคมศาสตร์

รากศัพท์เดิมมีความหมายในทางศาสนาคริสต์ ซึ่งแปลตรง ๆ ได้ว่าเป็น “ของกำนัลจากสวรรค์” (gift of grace)

ศัพท์ที่ใช้แปลกันในภาษาไทยมีต่าง ๆ กัน เช่น “บุคลิกพิเศษ” “บุคลิกแบบซูหรือดึงดูดใจคนอื่น” “ลักษณะเด่นเหนือมนุษย์ธรรมดา” แต่ที่ดูจะเริ่มใช้กันแพร่หลาย คือ ศัพท์ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เคยใช้ในข้อเขียนของท่านประมาณ พ.ศ. 2512 ศัพท์นั้นคือ “บารมี”

สำหรับคำว่า Charisma และผู้เรียบเรียงขอใช้ “บารมีวิสัย” สำหรับคำคุณศัพท์ Charismatic

แมกซ์ เวเบอร์ ให้ความหมายของ แคริสม่า ไว้ว่าเป็นอำนาจที่เกี่ยวข้องกับแรงศรัทธาที่คนอื่น ๆ มีต่อบารมีชนอาจเป็นเพราะเป็นที่ประจักษ์ว่ามีความสามารถพิเศษในการสงคราม ในความเป็นผู้สามารถรักษาโรคหรือขจัดภัยพิบัติต่าง ๆ ได้

แคริสม่า ที่แมกซ์ เวเบอร์ ใช้เป็นศัพท์ที่มีความหมายเฉพาะ แต่เนื่องจากคำนี้แพร่หลายมากในหมู่คนทั่วไป จึงมีส่วนทำให้ความหมายที่ใช้หรือเข้าใจกันกว้างขวางเดิมมาก

1.1 ความหมายเฉพาะตามคำนิยามของเวเบอร์จะได้แสดงไว้ในหัวข้อที่ 3.

1.2 ความหมายที่กว้างคือ บ่งถึงผู้นำที่มีความสามารถในการดึงดูดความเคารพยำเกรงและศรัทธาปสาทะในหมู่ผู้ตามได้โดยมีความรู้สึกว่ามีผู้นำเป็นเสมือนแหล่งแห่งอำนาจอันชอบธรรม (cf. Eric Nordlinger, ed. *Politics and Society*, New Jersey, Prentice-Hall, 1970, p. 227).

2. เอกสารอ้างอิงเกี่ยวกับแคริสมา :

มีหนังสือและเอกสารอ้างอิงเกี่ยวกับแคริสมา เช่น

- 2.1 Max Weber, *The Theory of Social and Economic Organization*, ed. by Talcott Parsons, (New York, Oxford University Press, 1947), pp. 328-363.
- 2.2 H.H. Gerth and G.W. Mills, *From Max Weber. Essays in Sociology* (New York. Oxford University Press, 1946), pp. 245-250.
- 2.3 Reinhard Bendix, *Max Weber, An Intellectual Portrait* (Garden City, New York, Doubleday, 1960), pp. 301-329.
- 2.4 Ilse Dronberger, *The Political Thought of Max Weber*, New York, Appleton-Century-Crofts, 1971.
- 2.5 K.J. Ratnam, "Charisma and Political Leadership", *Political Studies*, October 1964. pp. 341-354.

3. การเข้าใจ "บารมีอำนาจ" หรืออำนาจในรูปแบบอื่นๆ ตามวิชาการของเวเบอร์ : วิธีการเชิงอุดมทัศน์.

3.1 "บารมีอำนาจ" (Charismatic authority) ที่ใช้โดยเวเบอร์ใช้ในรูปแบบที่เป็นอุดมทัศน์ (ideal type) ภาพอุดมทัศน์ คือ ภาพในอุดมคติ หรือหุ่นจำลองที่นักทฤษฎีได้ระบุนายการต่าง ๆ ไว้ในลักษณะสมบูรณ์แบบ

หุ่นจำลองนี้มีได้ใช้ในความหมายว่าดีหรือเลว หุ่นจำลองหรือภาพอุดมทัศน์มีสภาพกลาง ๆ ไม่เกี่ยวกับการแสดงออกซึ่งคุณค่าในทางบวกหรือลบแต่ประการใด (value-free)

การระบุนายการหรือลักษณะต่าง ๆ ในรูปอุดมทัศน์ก็เพื่อให้มีแบบที่จะเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริงหรือสภาพที่เกิดขึ้น

การกำหนดรูปแบบแห่งอุดมทัศน์เป็นเครื่องมือในการ วิเคราะห์ (analytical construct) เพื่อสะดวกแก่การเข้าใจ

3.2 ตัวอย่างได้แก่ การสร้างแบบอุดมคติของ "คนดี" และ "คนเลว" แบบนั้นจะระบุลักษณะต่าง ๆ เป็นข้อ ๆ ไป เช่น อาจกำหนดว่า "คนดี" ได้แก่ คนมีเมตตากรุณา ประกอบสัมมาชีวะ ไม่พุดปด ไม่ดื่มเครื่องดองของเมา รักษาดี ฯลฯ หนึ่ง อาจกำหนดว่า "คนเลว" ได้แก่ คนอกตัญญู คนโหดร้าย คนประพฤติเสเพล คนทำชั่วสนองตอบกระทำดีของคนอื่น ฯลฯ

ในสภาพความเป็นจริงแล้ว ไม่มี “คนดี” หรือ “คนเลว” ที่มีลักษณะครบถ้วนดังที่ กำหนดไว้เลย เพราะคนดีอาจมีลักษณะของคนเลวปนอยู่บ้าง เช่นเดียวกับคนเลวมีลักษณะ ดีคละด้วย

3.3 เมื่อเป็นเช่นนี้ แมกซ์ เวเบอร์ จึงหันมาใช้หุ่นจำลองดังกล่าว นั่นคือ พยายาม พิจารณาดูว่าคน ๆ หนึ่ง เช่น นาย ก. มีลักษณะ “ดี” มากกว่า “เลว” หรือ “เลว” มากกว่า “ดี” เมื่อเห็นว่ามิมีลักษณะใดมากกว่าอย่างอื่นแล้ว ก็จัดนาย ก. เข้ากับหุ่นจำลองนั้น ๆ (ดู Max Weber, *The Methodology of the Social Sciences*, trans. by B.A. Shils and M.A. Finch, Glencoe, Free Press, 1949, p. 90)

4. ผู้มีบารมีอำนาจตามทฤษฎีของเวเบอร์

บารมีอำนาจหรือผู้มีอำนาจเชิงบารมีวิสัยหมายถึง ผู้มีลักษณะแห่งบุคลิกภาพที่ ผิดจากคนธรรมดา คือ ได้รับการยอมรับว่าเหนือธรรมชาติ เหนือมนุษย์ธรรมดาหรืออย่างน้อย ที่สุดก็เป็นลักษณะที่หาได้ยาก ผู้มีลักษณะเช่นนี้ได้รับการยกย่องว่ามาจากเทพ ดังนั้น จึงให้เกียรติเป็นผู้นำ หรือมุขบุรุษ ลักษณะเช่นนี้มีแนวโน้มจะมาในรูปของ “ชาติวุฒิ” แต่ อาจพัฒนาให้เกิดมีขึ้นภายหลังก็อาจเป็นไปได้ (ปกติถือว่ายากมาก)

เวเบอร์ กล่าวว่าในสังคมสมัยที่ยังไม่มีความเจริญทางวัตถุ บารมีอำนาจนี้มีปรากฏ อยู่ในบุคคลต่อไปนี้ คือ

- 4.1 ศาสดาทางศาสนา
- 4.2 หมอผู้เชี่ยวชาญการรักษาโรค
- 4.3 ผู้ปรารถนาเรื่องราวทางกฎหมาย (เช่น พร้าหมณ์)
- 4.4 หัวหน้ากลุ่มล่าสัตว์
- 4.5 วีรบุรุษในการสงคราม

5. ลักษณะของบารมีอำนาจ

5.1 การถือว่า บารมีอำนาจมีในบุคคลเหล่านั้นขึ้นขึ้นอยู่กับความเชื่อว่าเป็นผู้หยั่งรู้ดินฟ้า มหาสมุทร มีมนต์ หรืออำนาจจิตพิเศษที่เก่งกว่าคนธรรมดา

5.2 ลักษณะพิเศษดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นต้องใช้ในความหมายที่ดี หรือในความหมาย เชิงบวก (ปฏิฐาน) เสมอไป บารมีอำนาจอาจมีในบุคคลที่สังคมถือว่าไม่ดี หรือมีในทัศนะ ในเชิงลบ (นิเสธ) ก็ได้ เช่น ในมหาวายร้ายที่มีผู้เลื่อมใส หรือผู้นำของขบวนการก่อการ ต่าง ๆ หากใช้ในความหมายที่ดี อาจเรียกว่าเป็น “บุญฤทธิ์” หรือ “ธรรมอำนาจ” หากใช้ใน

ความหมายที่ไม่ดี อาจเรียกว่าเป็น “บาปฤทธิ์” หรือ “กรรมอำนาจ”

5.3 บารมีเกิดขึ้นได้และคงอยู่ด้วยการยอมรับจากผู้อื่น

การยอมรับว่ามีบารมีนี้ เกี่ยวพันกับการแสดงความสามารถพิเศษเป็นการพิสูจน์ เช่น อิทธิฤทธิ์ การพยากรณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าที่ถูกต้อง และการสำแดงความเป็นวิเศษ การยอมรับ คือ การจงรักภักดีต่อผู้มีบารมีอำนาจ โดยมีแรงผลักดันจากศรัทธาปสาทะ หรือจากการต้องการที่พึงพอใจ

5.4 การยอมรับว่ามีคุณสมบัติพิเศษ เป็นผลให้เกิดความรู้สึกว่าเป็น “หน้าที่” ที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำบงการของบารมีชน

5.5 หน้าที่ที่จะต้องอนุวัตตามคำสั่งนั้นมีขึ้นมิใช่ต่อกฎเกณฑ์หรือขนบธรรมเนียมประเพณี การเชื่อฟังหรือปฏิบัติตามมิใช่เพราะคำสั่งนั้นเป็นกฎหมายตามระบบตรรกะ นิติบัญญัติ หรือเพราะคำสั่งนั้นสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีเดิม การเชื่อฟังเป็นเรื่องของการจงรักภักดีหรือการเกรงกลัวต่อตัวบุคคลที่มีลักษณะเชิงบารมีวิสัย

5.6 การพิสูจน์ว่าคุณใดเป็นบารมีชนสมควรแก่การเคารพยำเกรงขึ้นอยู่กับ ผลที่ตามมา

หากผู้ที่ทำตนเป็นบารมีชนไม่สามารถจัดปัดเป่าเหตุร้าย เช่น ทุพภิกขภัย วัตภัย หรืออุทกภัยได้ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าไฟแห่งบารมีได้มอดลงเสียแล้ว ตัวอย่างคือกษัตริย์เยอร์มัน และฮ่องเต้จีนสมัยโบราณบางองค์ที่ประชาชนเสื่อมศรัทธา

6. ระบบการทำงานของอำนาจเชิงบารมีวิสัย

6.1 สำหรับคณะผู้ทำงานให้บารมีชนนั้น ไม่มีการแต่งตั้งหรือการสอบคัดเลือก

การเข้ามาร่วมงาน เช่น โดยเป็นพรรคพวก สานุศิษย์ สาวก หรือแม้กระทั่งสมุน (การเน้นอีกครั้งหนึ่งว่า บารมีอาจใช้ในความไม่ดีก็ได้) เป็นไปโดยความสมัครใจหรือมีความรู้สึกว่าการเรียกร้องหรือต้องการทางใจให้มาช่วย

ผู้มีบารมีอำนาจมี “บริวารยศ” คือ มีบริวารมากโดยไม่ต้องไปเลือกสรรมา

6.2 ผู้ร่วมงานกับบารมีชนมักได้รับมอบหมายให้ประกอบ “ภารกิจ” (Mission) เป็นเรื่อง ๆ หรือเป็นบริเวณ ๆ ไป การมอบหมายขึ้นอยู่กับการไว้วางใจของบารมีชน คือแล้วแต่จะเห็นว่าเหมาะสมกับงาน หรือหน้าที่ประเภทใด

การให้ประกอบภารกิจ มิได้มีการสอบคัดเลือกในแง่คุณสมบัติทางเทคนิค แต่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของบารมีชนเองว่าใครควรจะทำปฏิบัติงานประเภทใด เมื่อใด หรืออย่างไร

6.3 ถ้าตอบแทนไม่มีให้เป็นเงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่เป็นกิจจะลักษณะ

การดำรงชีวิตอยู่ของบรรดาบริวารจึงมีสภาพเหมือนกับอยู่รวม ๆ กันโดยมีผู้เอาของกินของใช้มาให้โดยสมัครใจ (หรือโดยศรัทธา) ตามภาพอุดมคติ (คือ ในหุ่นจำลอง) บารมีชน **ไม่สนใจกับเศรษฐกิจ** กล่าวคือ ต่อด้านการหากำไรหรือการทำงานเพื่อรายได้เป็นกิจวัตร รายได้หรือปัจจัยจำเป็นต้องมี แต่บารมีชนไม่ชอบการดำรงชีวิตอยู่เพื่อยึดสิ่งนั้น เป็นจุดหมายปลายทางอันสุดยอด การครองชีวิตของบารมีชน และบริวารอยู่ได้ก็โดยการมีผู้นำลาภผลมามอบให้ด้วยใจศรัทธา

ในกรณีที่เป็นบารมีชนในความหมายที่ไม่ดี (บาปฤทธิ์) เช่น จอมโจรก็มีการแสวงหาของกินของใช้การบังคับขู่เข็ญเป็นครั้งคราวไป โดยที่เมื่อได้ปัจจัยมาก ๆ ก็หยุดเสียทีหนึ่ง ไม่มีการคิดถึงวันข้างหน้า

บารมีชนไม่สนใจการหารายได้เป็นกิจวัตร

7. ลักษณะเพิ่มเติม

7.1 ระบบกฎเกณฑ์และกระบวนการทางยุติธรรมในอำนาจเชิงบารมีวิสัยไม่มีทั้งสิ้น การตัดสินหรือวินิจฉัย (judgement) เรื่องราวต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับตัวบารมีชนแต่ผู้เดียว คำตัดสินของบารมีชนถือว่าเป็นคำประกาศ หรือโองการที่ศักดิ์สิทธิ์เปรียบเสมือนว่าได้รับการดลใจจากผู้สถิต ณ สรวงสวรรค์ ใครจะโต้แย้งมิได้

7.2 ผู้มีอำนาจเชิงบารมีวิสัยมีความเชื่อมั่นในตนเองอย่างสูง

เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในอำนาจสูง บารมีชนจึงมักสถาปนากฎเกณฑ์หรือเรียกร้องให้บรรดาบริวารหรือผู้เลื่อมใสปฏิบัติภารกิจที่ตนเห็นว่าเหมาะสมแม้จะขัดกับขนบธรรมเนียมเดิมหรือกฎข้อบังคับ (ตรรก-นิตินัย) ที่มีอยู่แล้ว

ศาสตราจารย์ศาสนามักประกาศเป็นโองการออกมาว่า “ผู้อื่นได้ลิขิตคำสอนไว้อย่างหนึ่ง...แต่ข้าพเจ้าประกาศว่าจะต้องเป็นตามคำสอนของข้าพเจ้าดังต่อไปนี้...”

7.3 บารมีอำนาจมักก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงจากสภาพที่มีอยู่เดิมแล้ว

ลักษณะบารมีอำนาจมักก่อให้เกิดการ “ปฏิวัติ” ในความคิดเห็นหรือทัศนคติเก่า ๆ บารมีอำนาจดำรงอยู่ได้ด้วยแรงศรัทธาด้วยเป็นเพราะคนต้องการที่พึ่งไฉนยามวิบากยากเข็ญ

7.4 บารมีอำนาจอยู่นอกอาณาบริเวณของชีวิตประจำวันธรรมดา ๆ กล่าวคือ มีคุณภาพเด่นพิเศษ บารมีอำนาจเป็นสภาพที่เข้าใจไม่ได้ด้วยการใช้เหตุผล (คือไม่เป็นแบบตรรก-นิตินัย) บารมีอำนาจไม่ได้อยู่ได้ด้วยการยึดถือตัวอย่างการปฏิบัติที่มีมาก่อนแล้ว (คือไม่เป็นแบบ “ประเพณีนำ” หรือ “ธรรมเนียมบัญชา”)

7.5 ตัวอย่าง ของบารมีอำนาจ ได้แก่ ศาสดาผู้ประกาศศาสนา ผู้สถาปนาประเทศ เช่น พ่อขุนบางกลางท่าว ผู้กู้ชาติ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราชและพระเจ้าตากสินมหาราช ผู้นำในภาวะวิกฤตที่สำคัญ เช่น นายพลชาร์ลส์ เดอโกลีย์, อดีอล์ฟ ฮิตเลอร์ นอกจากนี้ มีตัวอย่างของผู้นำทางศาสนาสัมัยใหม่บางคน เช่น พระครูบาศรีวิชัย ผู้สามารถชักจูงให้คนจำนวนมากมาร่วมสร้างทางขึ้นดอยสุเทพได้ประมาณ 45 ปีมาแล้ว

8. อำนาจเชิงบารมีวิสัยในประเทศที่เพิ่งได้เอกราช

แม็กซ์ เวเบอร์ ไม่ได้กล่าวไว้มากนักว่า บารมีอำนาจเกิดขึ้นได้อย่างไร เวเบอร์กล่าวเพียงแต่ว่า มักเกิดขึ้นในภาวะวิกฤตทางจิตใจ ทางสภาพแวดล้อมทั่วไป ทางเศรษฐกิจ ทางจริยธรรม ทางศาสนาและทางการเมือง

ประเทศที่เกิดใหม่มักมีสภาพไร้เสถียรภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม สภาพแห่งการไร้เสถียรภาพเกี่ยวข้องกับ การ “ยากไร้เหลือแสน เคืองแค้นรัฐบาลต่อต้านเป็นสันดาน” ฯลฯ (ดู บรรพต วีระสัย, และคณะ, *รัฐศาสตร์ทั่วไป*, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528, หน้า 373-390)

อนึ่ง เป็นที่สังเกตว่าอำนาจเชิงบารมีวิสัยมีแนวโน้มที่จะอุบัติขึ้นในภาวะขาดแคลนเสถียรภาพในประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่ ๆ สมควรที่จะลองพิจารณาปรากฏการณ์แห่ง มุขภาพประเภทบารมีชนในภาวะสมัยใหม่สืบต่อจากที่เวเบอร์ได้วิเคราะห์ไว้ ทั้งนี้ โดยยังยึดแนวคิดของเวเบอร์

เมื่อระบบอาณานิคมเสื่อมถอยลงไปหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศที่เกิดใหม่หรือเพิ่งได้รับเอกราชใหม่มีมรดกทางการเมืองที่ไม่ค่อยจะมีผู้ให้ความเชื่อถือหรือศรัทธามากนัก มรดก *ประการแรก* ได้แก่ ระบบแบบธรรมเนียมอำนาจ (traditional) ที่มีมาตั้งแต่ก่อนสมัยถูกยึดครองโดยประเทศเจ้าอาณานิคม *ประการที่สอง* ได้แก่ ระบบตรรก-นิติบัญญัติ (rational-legal) ที่ประเทศอาณานิคมเช่นที่อังกฤษนำมาใช้ในอินเดีย พม่า ศรีลังกา และประเทศอื่น ๆ

ระบบนี้เป็นสิ่งใหม่และไม่ได้ฝังรากลึกลงในจิตใจของคนในชาติที่ถูกยึดครองนัก

ระบบธรรมเนียมอำนาจ ได้แก่ การยึดถือประเพณีเก่า การเคารพในระบบครอบครัว หรือวงศาคณาญาติ การให้เกียรติและอำนาจแก่ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือผู้มีบทบาททางศาสนา หรือผู้มีวรรณะสูงระบบนี้มักถูกละเลยโดยผู้ได้รับการศึกษาแผนใหม่และผู้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นนคร หรือมีความเป็นอุตสาหกรรมมาก

ระบบตรรก-นิติบัญญัติ อันได้แก่ การกำหนดกฎเกณฑ์การวางระเบียบหรือการวางแผน

เป็นลายลักษณ์อักษร และให้มีระบบเป็นสากล ไม่นับอยู่กับบุคคลมีการนำมาใช้ในการปกครอง โดยประเทศตะวันตก ระบบนี้มีได้หยั่งรากลึกกลงไปในวัฒนธรรมการเมือง และการบริหาร ของประเทศ ดังนั้น หลังจากได้รับเอกราชแล้ว แม้จะมีระเบียบปฏิบัติทำนองเดียวกับแบบ ตรกก-นิตินัย แต่มักไม่เป็นที่นิยมชมชอบมากนัก

เมื่อทั้งระบบธรรมเนียมอำนาจและตรรก-นิตินัย ไม่ได้รับการเชื่อถือหรือยึดถือ เพียงพอ ย่อมเปิดโอกาสให้มีอำนาจเชิงบารมีวิสัยเกิดขึ้นได้ อำนาจเชิงบารมีวิสัยเกิดขึ้นโดย ความสามารถส่วนบุคคลที่จะทำให้รู้สึกกันว่าเขาสามารถแก้ไขสภาวะที่ปั่นป่วน หรือแก้ไข วิกฤตการณ์ต่างๆ ได้ วิธีการที่จะได้มาซึ่งอำนาจนั้นขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมจิตวิทยาของ แต่ละชาติ แต่โดยปกติมนุษย์บุรุษประเภทบารมีชนมักมีความสามารถในการพูด การใช้สำนวน โวหารและการใช้พิธีการเพื่อดึงดูดความศรัทธาจากคนทั่วไป

อนึ่ง **กวรตระหนัก ณ** ที่นี้ว่า ผู้มีอำนาจเชิงบารมีวิสัยไม่ใช่จะต้องใช้อำนาจนั้นไปใน ทางเผด็จการเสมอไป บารมีอำนาจมีขอบเขตจำกัดเหมือนกัน บารมีอำนาจในสภาวะที่ ระบบตรรก-นิตินัยฝังรากไว้แน่นแฟ้น หรือในสภาวะที่คนทั่วไปยังยึดถือธรรมเนียมอำนาจ จะไม่ดำรงอยู่นานนักในรูปของบารมีอำนาจแท้ ๆ บารมีชนจะต้องรู้จัก (ไม่มากก็น้อย) โอนอ่อนหรือปรับวิธีการเข้ากับระบบที่ยังมีพลังอยู่ ตัวอย่างคือ กรณีของท่านมหาตมะ คานธี ผู้ใช้สัญลักษณ์แห่งธรรมเนียมอำนาจมิใช่น้อย (ดู Louis Fischer, *The Life of Mahatma Gandhi*, New York, Collier Books, 1962., Joan V. Bondurant, *Conquest of Violence, the Gandhian Philosophy of Conflict*, University of California Press, 1965, p. 5)

ในสภาวะที่ต้องเผชิญกับความสัมพันธ์แบบประเพณีเก่า ๆ เช่น ในการยึดถือหัวหน้าเผ่า และวงศาตคณาญาตี แคริสมาอาจเสื่อมคลายลงได้ ตัวอย่างคือ กรณีของเอ็นครูมาห์ (Nkrumah) แห่งประเทศกานา (Ghana) ในทวีปแอฟริกา (ดู David Apter, *Ghana in Transition*, New York, Atheneum, 1963, pp. 328 - 329)

9. บารมีอำนาจกับการพัฒนาชาติ

9.1 การพัฒนาหรือการสร้างชาติของประเทศที่เพิ่งได้รับเอกราช มีลักษณะสอง ประการ กล่าวคือ **ประการที่หนึ่ง** : เพื่อให้ชาติหรือรัฐคงอยู่ได้โดยได้รับการรับรอง จากนานาชาติ คือ เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนานาชาติ **ประการที่สอง** : เพื่อให้รัฐบาลกลางมี สมรรถภาพในการทำให้ราษฎรอยู่ดีกินดีพอสมควรในแง่เศรษฐกิจและสังคม

9.2 ในประการที่หนึ่งเป็นการมองในมิติภายนอก ในประการที่สองเป็นการมองใน มิติภายในหรือเป็นเรื่องภายในประเทศ รัฐบาลกลางที่กล่าวถึงในประการที่สองเน้นความ

สามารถที่รัฐบาลจะต้องเข้มแข็งพอสมควรในการผนึกกำลังรวมเป็นชาติ

9.3 ในระยะได้เอกราชใหม่ ๆ ปัญหาที่ต้องเผชิญทั้งสองประการมีมาก ผู้นำที่มีบุคลิกภาพและความสามารถในการจูงใจเป็นพิเศษแบบบารมีชน อาจช่วยให้การสร้างชาติเป็นไปได้โดยราบรื่นพอสมควร ต่อไปนี้จะเป็นตัวอย่างในเรื่องการรับรองจากชุมชนโลก

ในกรณีอินเดีย ปรากฏว่าบัณฑิตยเวทลาล เนห์รู เป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการทำให้การตประเทศเป็นที่ยอมรับในสังคมนานาชาติ (ดูเพิ่มเติมใน บรรพต วีระสัย, *การเมืองระหว่างประเทศในเอเชียใต้*, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525)

ในกรณีอินโดนีเซีย ซูการ์โน ได้เป็นเสมือนตัวแทนของชาวอินโดนีเซียทั้งหมด ที่ทำให้โลกรู้จักประเทศที่เพิ่งได้เอกราช

9.4 ในเรื่องการทำให้ประเทศที่เกิดใหม่มี **สมรรถภาพสูง** คือ ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดีได้นั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยากโดยบารมีชน ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำที่กล่าวว่าผู้นำคนใดคนหนึ่งมิใช่จะเป็นผู้นำได้ตลอดกาลจะถูกต้องอยู่มาก กล่าวคือ ผู้นำบางคนเหมาะสมจะเป็นผู้นำในระยะ **กู่ชาติ** แต่ไม่เหมาะสมจะเป็นผู้นำในการ **สร้างชาติ** ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือความล้มเหลวของซูการ์โน ในฐานะนักบริหารประเทศ อีกตัวอย่างหนึ่งได้แก่ กรณีของ ชีค มูจิบ เราะห์มาน ผู้นำเชิงบารมีวิสัยผู้สามารถทำให้บังกลาเทศแยกตัวออกจากปากีสถานเป็นผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2514 แต่ประสบปัญหามากในการบริหารให้ประชาชนอยู่ดีกินดีเมื่อตั้งประเทศสำเร็จแล้ว

9.5 ผู้นำแบบบารมีชนมีแนวโน้มที่จะใช้วิธีการบริหารโดยใช้อารมณ์ ความรู้สึกหรือญาณสังหรณ์ วิธีการเช่นนี้อาจเหมาะสมในช่วงวิกฤตซึ่งเป็นระยะเวลาไม่ปกติและไม่ยาวนานนัก แต่ในภาวะปกติ วิธีการเช่นนี้อักไม่เหมาะสม การบริหารประเทศเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนมักต้องอาศัยวิธีการที่เรียกว่า **ตรรก-นิตินัย**

อย่างไรก็ดี ในระยะได้เอกราชใหม่ ๆ ผู้นำแบบบารมีชนมักยังอยู่ในอำนาจ แต่การครองอำนาจจะเป็นไปได้นานเท่าใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะปรับตัวเข้ากับภาวะที่เริ่มเข้าสู่สภาพปกติ กรณีของบัณฑิต เนห์รู ปรากฏว่าสามารถพัฒนาอินเดียโดยใช้วิธีการวางแผนแบบตรรก-นิตินัย กรณีของซูการ์โน ปรากฏว่าไม่สามารถปรับตัวเข้ากับความเป็นในการพัฒนาประเทศโดยใช้วิธีการตรรก-นิตินัย ผลก็คือ ทำให้อินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ในทรัพยากรธรรมชาติก้าวหน้าค่อนข้างช้า

9.6 **มุขบุรุษเชิงบารมีวิสัย**ที่มีความสามารถในการพัฒนาประเทศตามแนวสมัยใหม่ (ตรรก-นิตินัย) อย่างยิ่งยวด คือ กรณีของพระพุทธเจ้าหลวงของไทยเราเอง

คำถามท้ายบทที่ 19

- 1) ภาพในอุดมทัศน์หมายความว่าอะไร
- 2) รากศัพท์เดิมของ charisma คืออะไร เกี่ยวโยงถึงความหมายปัจจุบันของศัพท์นี้อย่างไร
- 3) อธิบายลักษณะของบารมีอำนาจ
- 4) บารมีอำนาจเหมาะกับกิจการพัฒนาชาติมากน้อยเพียงใด และในรายใด
- 5) กรณีเอ็นครูมาห์ (Nkrumah) เกี่ยวกับอะไร